

tää saada koulutusta, niin paljon, kuin Toini vaan pystyy läpääseen.

— Eihän se mikään ole koulunkäymätön ja vielä lisäksi köyhä”, oli äidin tapana sanoa.

Isä taas ajatteli toisin. “No, köyhän lapsi on köyhän lapsi, jos hänet saa vaivoin koulutetuksi tai ei. Ja sitäpaitsi, se köyhän koulutettu jälkeläinen ei sitten tiedä edes, mihin hän kuuluu. Ei se tunne olevansa se, eikä tämä, vaan siltä väliltä. Ja me vanhat tässä, jotka emme ole edes varakkaita, saisimme jemmäärin ponnistella hänen koulunkäyntinsä takia, kieltää itseltämme paljon enemmän, kuin muuten olisi tarpeellista,” jatkoi isä vielä.

Tällaisia keskusteluja tytön tulevaisuudesta heidän välillään usein syntyi.

Toini itse oli opinhaluinen ja viisas tyttö.

Kansakoulussa jo alusta alkaen oli hän etevin oppilas ja opettajan erikoisessa suosiossa.

Eipä ihme, sillä harvoin oli sitä kysymystä, johon hän ei heti voinut näppärästi vastata.

Opettajan suosion voitti hän myös siistillä käytöksellä ja huolellisella pukeutumisella, mikä hänelle oli ominaista.

Äidin juurruttamat haaveet kasvoivat Toiniissa.

Opettaja niitä vielä muokkasi, kun hän osotti ilmeistä suosiota oppilaalleen. Kehoitti Toinin jatkamaan koulunkäyntiä, jos suinkin mahdollista olisi.

Toini taas vuorostaan ihaili opettajaa. Jos hänen tulevaisuus-haaveensa koska hakivat päämäärää, tuntui hänestä, kuin se olisi luonnollisin asia, että hän kerran itse olisi opettaja.

Niin — opettaja se hänestä tuli — ei enempi eikä vähempi.

Näistä toiveistaan ei hän puhunut kenellekään, ei edes äidilleen, vaikka hän niin mielellään kuunteli äidin puhuvan tyttärensä koulutus-suunnitelmista. Mutta yksinäisydessä se haave antoi hänelle sitä kiihkeämpää ajatustyötä.

Tämä elämä, joka monen tulevaisuustoiveet särkee sirpaleiksi, teki nytkin tuhotoitaitaan.

Toinilta kuoli isä.

Äiti jäi tyttärensä kanssa siihen pieneen kotiin, jonka he omissivat.

Nyt tiesivät äiti ja tytär, ettei ollut mitään mahdollisuutta enää Toiniilla jatkaa koulunkäyntiä.

Ne varat mitkä isän kuoleman jälkeen heille jäi, ei olleet niin suuret, että olisi voinut ajatella, kaan niiden riittävän muuhun, kuin hädintuskin elämiseen. Se maapalanen, joka heille elatuksen antoi, ei sietänyt tuhlaavaisuutta.

Näin siis Toinin koulutushomma raukesi siihen.

Äitinsä apuna hän vaan pientä kotiaan hoiti.

II LUKU.

Toinista kasvoi vuosien varrella kukkea neito.

Monet nuorukaiset häntä ja salavikkaa katselivat, toivoen hänestä joskus elämäkumppania.

Toini ei niihin asioihin paljon mieltään kiinnittänyt, vaikka hänellä alkoi jo olemaan se tyttöysajan ikä, jolloin useimmat hauto-

vat lemmenluomia saman ikäiseen poikatoveriin.

Kirjoissa oli Toinin mieli. Hän luki, milloin ikinä vain sai tilaisuutta. Kiihkeä tiedonhalu oli häneen istunut kansakouluaikalla. Nyt hän haki hengelleen ravintoa sen kuin oli mahdollista.

Tuo alituinen lueskeleminen ja kirjojen parissa oleminen, teki hänet hieman umpimieliseksi. Sen vaikutti myös ainainen seurustelu yksinomaan vanhan äitinsä kanssa.

Toinin koti oli vähän syrjässä muista asunnoista — ettei heidän kotoista rauhaansa hyvin usein häiritetty vieraskäynnillä.

Lieneekö siinä silti ollut syynä asumuksen syrjäinen paikkakaan, joka esti naapureiden liikaa tunkeilevaisuutta. Taisi se enempi johtua Toinin käytöksestä.

Hän, vaikka olikin herttainen ja miellyttävä, teki vieraaseen omituisen vaikutuksen. Vieraat, vaikka häntä ihailivat, niin silti he häntä karttoivat.

Toini ei siitä välittänyt. Ajatteli vain, että: “sen parempi, saan heiltä olla sitä enemmän rauhassa, mitä vähemmän seuraani tunkevat.”

Hän vaan hautoi omia ajatuksiaan, eli kirjoineen omaa elämänsä, usein surren sitä, että häneltä se toivottu koulu-ura katkaistiin.

Ei hän siitä osannut ketään syyttää.

Suri vain pahemmin sitä, kun tuoni vei häneltä rakkaan isän. Jospa hän olisi elänyt olisi voinut toisella tavalla käydä. Vaikka isästä ei Toinin koulutus niin tarpeellistakaan ollut, olisi hän suostunut siihen uhraukseen.

Vielä se isäraukka olisi raatanut entistä enemmän hänen tähtensä.

Toisinaan Toiniä harmitti se, kun he olivat köyhiä. Hän ajatteli, että isä, jos olisi elänyt kauniin, olisi saanut hänen koulunkäyntinsä takia uurrastaa kahla kovemmin ja vielä vanhoilla päivillään!

Se ajatus tuntui pahalta. Mutta sittekkään hän ei ollut tyytyväinen. Nyt ei hän tiedä mitä hän tekisi, mihin kelpaisi. Hän oli totuttanut itsensä siihen ajatukseen, että hän kerran olisi opettajana.

Hän oli sielussaan kuvitellut itsensä kasvattamassa nuoria oppinhaluisia ihmisenalkuja elämän tielle.

Nyt hänellä ei enää ollut mitään suntaa, ei missään näkynyt tienviittoa, minne askeleensa ohjaisi. Pohja hänen ajatuksiltaan oli nyt pois.

Tuska nousi hänen sieluunsa, kun hän tuli ajatelleeksi, että saattaa tapahtua, että äiti vielä pian kuolisi...

Hän jäisi yksin. Elämän tosi-toimiin huonosti totutettuna, hemmoitellen kasvatettuna, meikkein puille paljaille köyhyyteen jätettynä, saisi hän astua elämän taisteluun.

Mikä oli hänen kohtalonsa oleva? — Ei ainakaan sellainen, miksi hän oli sen aikasemmin nuorena mielessään kuvitellut.

Hän oli ikäänkuin vaistomaisesti alkanut halveksimaan ruumiillista työtä, huolimatta siitä, vaikka äiti viimeaikoina oli häu-

tä vähitellen ruvennut totuttamaan toisiin ajatuksiin.

Kun hän, äiti, tiesi ettei Toinin suunnitelmat enää voisi toteutua — oli hän ruvennut tyttöä opettamaan tavallisiin naisen velvollisuuksiin kodissa.

Olipa äiti omissa mielessään kääntänyt tyttärensä tulevaisen kohtalon aivan toiseksi kuin ennen.

Olihan hänellä komein, kaunein tyttö koko seudulla ja paljon nuoria rikkaita poikia ympäristöllä. Voisi sattua, että hänen tyttärensä kelpaisi paremmallekin kosisjalle, vaikka ei hänellä olisi saottavia myötäjäisiä antaa...

Olihan tyttö kaunis...

Äidillä oli omat toiveensa. Siksi hän yritti pitää huolta, että tyttö edistyisi taloustoimissa.

Toini teki äitinsä käskyjen mukaan: hoiti taloutta, ompeli ja keitti ruokia. Velvollisuudentunnosta vanhaa äitiä kohtaan, vaan ei mistään taloustoimien erikoisesta harrastuksesta, jota äiti toivoi.

Kun hän pääsi noista, mielettään pakkopalveluksista, vetäytyi hän taas kirjojensa ääreen.

Ne luettavat kirjat olisivat häneltä ennenpitkää loppuneet, ellei opettaja, jonka suosituin oppilas Toini oli ollut, olisi hänelle aina uusia hankkinut.

Oli Toiniilla muitakin harrastuksia tuon lukuhaluensa ohella. Kun hän istuskeli kotimökkin portailla ja katseli sitä kaunista luontoa, joka hänen kotiaan ympäröi, herkistyi hänen tunne-elämänsä.

Usein hän yritti paperille sommitella ja jäljentää tuota edessään olevaa maisemaa. Hän koetti kuvata rakkaan järven niemiä ja saaria, noita tunheitä ja törröttäviä puita, kiviä ja kallioita. Vieläpä maalaili hän heidän asuntoonsa ja pihakoivua, joka niin tukevanavalkotuohisen varjensa kera huojuu ja humisi.

Välillä kun ikäväksi mielen veti, syventyessään ajattelemaan elämän monimutkaisia arvoituksia, otti hän polvelleen lahjaksi saadun kanteleensa, jota hän osasi helketyllä kokolailla hyvin.

Soitteli sitä niin kauan, että yö jo maille hiipi.

Hiljaa, ääneti kuunteli tuota vanha äiti.

Joskus vesi herauti nuorin silmistä. Hän sydämessään tunsu kiittolaisuutta siitä kun hänellä oli tuollainen suloinen tyttö.

Taas Toini lauloi kanteleensa säestämänä lempilauluunsa:

“Oli äidillä pulmuneen pieni,
Vaun sorti hänet elämä — — —

— “Elä laula tuota aina Toini-seni,” virkkoi äiti.

“Se kuuluu niin ikävältä. Sen soitto on niin suruinen. Ja siinä on niin murheinen ajatus.”

— “Kukapa tietää, mitä on elämä, ennenkuin se on lopussa. Ihmiskelämä on niin kirjava. Niin paljon on sortuneita. Minä pidän sen laulun säveleestä”, lisäsi Toini. — Vaan sen sanottuaan hän lopetti, eikä laulanut enää.

Hiipi vain pieneen kammioonsa, johon ovi johti tuvan perältä, asetti kanteleensa entiselle paikalleen ja lähti ulos iltahämärässä.

Miten nyt tuntuikaan hänen elämänsä niin erikoisen surulliselta ja tyhjältä. Hän ei voinut viihtyä sisällä, kuten useimmiten

ennen. Ei huvittanut luku eikä laulu...

Aivan kuin itkettäisi, mutta ei hän tiennyt miksi. Eihän hänellä niin paljon puuttanut, että siltä taholta itkun syytä nyt olisi ollut. Vielä he äidin kanssa jottakuinkin toimeen tulivat. Ei erittäin vaateliaasti saattanut toiveitansa tyydyttää — mutta kun oli oppinut vähempään tyytymään, nyt varsinkin isän kuoleman jälkeen, tottui siihenkin vähitellen.

Mutta pitäisi sitä ihmisen elämän sisältää muutakin, ei vain huonon ruuan ja vaatteet!

— “Tällainen elämä on niin tyhjää ja sisällyksetöntä. Nuoruus parhaillaan, mutta elämä niin köyhän köyhää, ettei mitään saa tuulettaa itseään, uusia ajatuksiaan, kiinnittää mieltään minnekään.”

Näissä mietteissään kulki hän kylätielle asti.

Äkkiä hän pysähtyi, sillä hämmästä huolimatta, eroitti hän jonkun tulevan vastaan.

Menisikö hän enää eteenpäin vai kääntyisikö kotiin. Äitien saattoi jo kohta ruveta odottamaan. Voisi pitkästyä, kun ei kuuluisi. Se ei ollut hänen tapanaan liikkua enää myöhään iltasin ulkona.

Mutta häntä vain veti eteenpäin. Aivan tuli uteliaaksi, kuka yksinäinen kävelijä siellä mahtoi olla. Ainakin näytti, ettei se ollut asialle menossa, sillä niin hiljalleen sileitä vastaantulija näkyi kävelevän.

Onkohan niitä nyt muitakin ilmanajojaan kävelemässä...?

Mutta kun hän tuli lähelle, tunsu hän Kylä-Reeta nimiseksi hierojamummuoksi, joka vähän vaivaloisesti enää jaksoi kulkea vanhoine vaivaantuneine luineen.

— Hän, Toini tunsu itsensä aivan kuin pettyneeksi...

Mitä hän sitten mahtoi odottaa näkevänsä, ketä kohtaavansa?...

Ei hän tiennyt itseään, mutta ei hän vain ollut tyytyväinen, kun tulija olikin vain tuo...

— “Iltaa Toini! Miten teillä nyt jaksetaan?... Minne olet menossa? Miten sinä nyt olet ruvennut niin yksinäsi hämärissä kulkemaan? Ethän vain ole menossa jotakuta tapaamaan? Hibi-hi-hi! — Kylläpä sinusta on kasvanut sievä tyttö.”

Muori lörpötti niin, ettei Toini ehtinyt paljon mitään vastaamaan niin nopeisiin kysymyksiin.

Hänestä tuntui vähän ilkeältä akan uteleminen.

Mitäpä niistä kaikista sitten selittelemään...

Eikä hän mitään osaisi sanoa.

— Eihän hän aikunut minnekään...

“Jos et nyt minnekään kerran mene, niin käy kotiin. Pistäydyn katsomassa,” hopotti Reeta.

Ei se tuntunut Toiniä oikein mukavalta kääntyä tuon lörpötelevän akan kanssa takaisin. — Mitä se tulikaan nyt tuo...

Hänestä olisi ollut mukavampi ja mieluisampi, ennen yksin palata omine ajatuksineen, ilman tuota juoruhaluista akkaa...

Seuraavana ja sitä seuraavina iltoina veti Toiniä ulos kuin vaistomaisesti...

(Jatk.)